

Armoede: zichtbaar - onzichtbaar

Als leerkracht hebt u ook in uw klas te maken met kinderen die opgroeien in gezinnen met weinig geld. Contacten met ouders en kinderen die leven op of onder de armoedegrens en hun verhalen maken steeds opnieuw duidelijk hoe armoede het gevoel kan geven er niet bij te horen. Sociale uitsluiting kan bij uitstek ook op school en in uw klas plaats vinden. Kinderen zitten gedurende een achttal jaren een groot deel van de dag op de basisschool. Dit zijn belangrijke vormende levensjaren. Het is daarom van belang dat scholen oog hebben voor de problematiek van armoede.

Toch hebben schoolleiding en leerkrachten hier vaak geen weet van. Ouders en kinderen zullen er vaak alles aan doen om te voorkomen dat hun situatie bekend raakt. Ze wensen niet gestigmatiseerd te worden als arm. Het vraagt daarom oplettendheid van de schoolleiding en leerkrachten om de signalen van armoede te herkennen. Een goed uitgangspunt is om er van uit te gaan dat er inderdaad in elke klas kinderen zitten die het thuis niet breed hebben zonder precies te willen weten wie dat zijn. Daarmee worden kinderen en hun ouders die in een armoedesituatie leven in hun waarde gelaten.

Wat kunt u doen? Natuurlijk zijn de kinderen en ouders zelf de ervaringsdeskundigen. Het is zeer positief als er op school een klimaat heerst waarin ouders en hun kinderen vrijelijk voor hun situatie uit kunnen komen en voorstellen voor verbetering kunnen doen. Ook andere kinderen en hun ouders hebben vaak geen weet van het moeten rondkomen van een minimum. Laat u als team informeren over stille armoede, zet armoede op de agenda en houd er bij activiteiten rekening mee dat alle kinderen mee moeten kunnen doen. De tips in deze folder ondersteunen u daarbij.

Armoede en Kinderen: feiten

In Nederland leven ruim 430.000 kinderen in gezinnen die rond moeten komen van een laag besteedbaar inkomen. Het gaat vaak om eenoudergezinnen, allochtone gezinnen of gezinnen waarbij sprake is van zogenaamde generatiearmoede. Armoede is van invloed op de gezondheid, sociaal emotionele ontwikkeling en toekomstkansen van kinderen.

Gezondheid

Kinderen uit gezinnen met geldproblemen hebben vaak een slechtere gezondheid of een grotere kans daarop. Arme kinderen wonen veelal in slechtere behuizing, eten minder vaak warm en minder gevarieerd. Ze hebben doorgaans ook minder speelmogelijkheden (in de buurt) en er is geen geld om te sporten. Als er al geld is voor de contributie, ontbreekt het vaak aan middelen om de bijkomende kosten als kleding, schoeisel, vervoer etc. te bekostigen. Door niet mee te kunnen doen aan sport- en spelactiviteiten kan achterstand ontstaan of groter worden in motorische vaardigheden en in de spraak-taal-ontwikkeling.

Onderwijs

Op de basisschool zijn de gevolgen t.a.v. de leerprestaties niet altijd direct merkbaar; de problemen worden pas echt zichtbaar in het voortgezet onderwijs. Toch speelt armoede ook op de basisschool al een belangrijke rol. Kinderen kunnen worden gepest omdat ze altijd dezelfde kleren of niet de goede (merk)kleding dragen. Niet ieder kind heeft de juiste spullen (speelgoed), kan een kinderfeestje geven of beschikt over een computer om een werkstuk op te maken. Dit kan uitsluiting betekenen met gevolgen voor het gevoel van eigenwaarde en het zelfvertrouwen van kinderen en daarmee ook op de prestaties op school.

Doen en Meedoen

Deze folder maakt onderdeel uit van het DOEN EN MEEDOEN pakket voor de basisscholen. Doen en Meedoen is een project dat ontwikkeld is door Stichting De Vonk uit Tilburg, instelling voor Maatschappelijk Activeringswerk met als werkgebied Brabant en Zeeland. De Vonk houdt zich bezig met vraagstukken van armoede en sociale uitsluiting. Zij probeert aandacht hiervoor te mobiliseren en mensen die zich aangesproken voelen te activeren en te ondersteunen. Armoede en effecten op kinderen is al jarenlang één van haar expertises.

In deze folder treft u tips aan hoe u als leerkracht op school rekening kunt houden met kinderen die in armoede opgroeien en het onderwerp bespreekbaar kunt maken op uw school, zonder hen of hun ouders te kwetsen. De folder richt zich met zijn tips specifiek op leerkrachten van basisscholen. Er is ook een folder speciaal voor ouderleden.

Ellen Hogema
- projectleider
Industrieweg 22c, 9403 AA Assen
tel. 0592 - 331 972
info@solidairgroningendrenthe.nl
www.solidairgroningendrenthe.nl

Maud Diemer
- clustermanager Participatie
Wegalaan 3-5,
Postbus 2266, 9704 CG Groningen
tel. 050 - 577 01 01
fax 050 - 577 64 93
m.diemer@cmogroningen.nl
www.cmogroningen.nl

Mede mogelijk gemaakt door

doen en meedoen meedoen meedoen meedoen meedoen meedoen meedoen

TIPS

voor leerkrachten van basisscholen

om alle kinderen mee te laten doen

Tips voor leerkrachten

doen en meedoen

Weet hebben van armoede

- Stel u op de hoogte van de betekenis van het opgroeien in armoede voor de ontwikkeling van kinderen.
- Houd bij alles wat u organiseert in gedachte dat 12,5 % van de kinderen in armoede leeft en dat gezinnen heel goed in staat zijn dat voor leerkrachten te verbergen. Het is dus niet vreemd dat u van een aantal kinderen uit uw klas niet weet dat er thuis iedere dag moet worden nagedacht over de kleinste uitgaven.
- Ga er niet vanuit dat kinderen binnen enkele dagen in staat zijn een financiële of materiële bijdrage mee naar school te nemen. Als mensen in de schuldhulpverlening zitten bij voorbeeld, kan het zijn dat een gezin met twee kinderen wekelijks € 50,- leefgeld heeft en zich daarom geen onverwachte uitgaven kan veroorloven.
- Vraag a.u.b. nooit aan kinderen wanneer hun ouders eindelijk die vrijwillige schoolbijdrage gaan betalen en zeker niet voor de klas!

Waarden en normen

- Praat over waarden en normen in de groep. Dit kan bijvoorbeeld tijdens kringgesprekken aan de hand van thema's als: merkkleding; vakantie; omgaan met elkaar; Sinterklaas; verjaardagsfeestjes; vriendschap; pesten; Derde Wereld/kinderarbeid. Doe dit steeds zeer zorgvuldig en bewaak de veiligheid in de groep.
- Maak met de kinderen samen spelregels voor de omgang met elkaar als het gaat om roddels, pesten, uitsluiting en isolement. Bijvoorbeeld: Wij praten niet over elkaar maar met elkaar.

- Speel met de kinderen in groepjes het Arm-Rijkspel van de Vonk en maak hiermee het onderwerp bespreekbaar in de klas.
- Gebruik het thema 'geld' om duidelijk te maken dat je wel geld nodig hebt, maar dat geld en spullen kopen alleen niet gelukkig maakt. Maak ook duidelijk dat het niet hebben van allerlei zaken ongelukkig kan maken vanwege de reactie van de omgeving hierop.
- Stel de 'Rechten van het Kind' jaarlijks aan de orde. Hiervoor is goed materiaal beschikbaar van Unicef.

Leefwereld

- Vraag na een vakantie niet waar leerlingen naar toe zijn geweest, maar naar wat ze hebben gedaan en meegemaakt. Dat kan ook in de buurt en in eigen huis zijn geweest. Stel de vraag: 'Wat was je leukste vakantiedag?' Je voorkomt daarmee dat kinderen die niet weg zijn geweest, zich schamen of leugentjes moeten verzinnen.
- Gebruik ook voorbeelden uit de leefwereld van gezinnen voor sommen en opdrachten in de rekenlessen. Naast rekensommen over de aanschaf van een nieuwe auto kan gevraagd worden wat je voor €10,- kunt kopen voor op de boterham. Voer een project uit over reclame en de invloed daarvan (in relatie tot arm zijn).
- Besteed tijd aan huisbezoeken bij alle gezinnen. Probeer op de hoogte te blijven van de thuissituatie om de achtergrond van de kinderen en hun gedrag te begrijpen. Leg alleen huisbezoeken af op afspraak. Kies bij voorkeur een tijd aansluitend aan de schooltijden, zodat samen thee gedronken kan worden.

Activiteiten leuk en goedkoop

- Dring erop aan dat de school een potje of noodfonds heeft om participatie van alle kinderen altijd mogelijk te maken en waarborg de anonimiteit.

- Om de kosten van extra activiteiten betaalbaar te houden, kan de school acties organiseren die geld opleveren. U kunt denken aan het inzamelen van lege flessen met statiegeld, aan een sponsorloop of een kerstmarkt.
- Organiseer schoolfeestjes die leuk zijn in plaats van duur en laat zien hoe trots u kunt zijn als het met weinig geld gelukt is.
- Organiseer regelmatig een ruilbeurs samen met de ouderraad en/of buurtwerk voor kleding, speelgoed en boeken, zodat je een signaal afgeeft dat tweedehands ook goed is.
- Zorg bij weekafsluitingen en feesten waarbij in thema gewerkt wordt, dat kinderen niet verplicht worden spullen van thuis mee te brengen. Zorg voor een goed gevulde verkleed- schmink- en attributenkist. Maak gebruik van kranten, oude lakens, gordijnen en hun fantasie.
- Zorg voor huiswerkbegeleiding en buitenschoolse opvang. Werk mee aan een gevarieerd aanbod in het kader van de Brede School, waarin zowel sport en muziek als creativiteit en educatie een plaats krijgen.

Colofon

Tekst:

Marja Wittenbols,
Ria van Nistelrooij

Vormgeving:

Looi Naaijens

Tekeningen:

© Machteld de Jong

Uitgave december 2009

Ellen Hogema -
Solidair Groningen en Drenthe
CMO Groningen

© stichting De Vonk, Tilburg

